

Det kongelige justis- og beredskapsdepartement
Det kongelige kunnskapsdepartement
Det kongelige barne- og likestillingsdepartement
Statsrådene

Til alle landets kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn

Dato
18.12.2017

Arbeidet mot negativ sosial kontroll

Negativ sosial kontroll er et alvorlig samfunnsproblem. Forebygging og bekjempelse av negativ sosial kontroll er høyt prioritert av regjeringen. Arbeidet krever en bred tilnærming og samarbeid på tvers av etater og landegrenser.

Negativ sosial kontroll forstås som ulike former for oppsyn, press, trusler og tvang som utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer. Kontrollen kjennetegnes ved at den er systematisk og kan bryte med den enkeltes rettigheter i henhold til blant annet barnekonvensjonen og norsk lov.

Mye av arbeidet mot negativ sosial kontroll skjer i kommunene og fylkeskommunene. For å forebygge og bekjempe negativ sosial kontroll må derfor offentlige etater ha kunnskap om problematikken. Barn og voksne fra minoritetsmiljøer må få vite hva som er lov og hva som ikke er lov. Når barn og unge trenger hjelp må tjenesteapparatet kunne tilby den hjelpen som trengs. Det må tas hensyn til individuelle behov.

Vi ber om at dette brevet videresendes til alle barnehager, grunnskoler og videregående skoler, helsesøstre og til barne- og familievernet.

I år lanserte regjeringen handlingsplanen «Retten til å bestemme over eget liv – handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse». Regjeringen er i gang med oppfølgingen av de 28 tiltakene. Regjeringen har også igangsatt ytterligere tiltak, både for å forebygge negativ sosial kontroll og for å gi den nødvendige hjelpen til de som er blitt utsatt for dette.

Til helsesøstre, barnehageansatte, lærere og andre ansatte

Vi ber dere være oppmerksomme på at unge mennesker fra minoritetsmiljøer kan bli utsatt for negativ sosial kontroll og utilbørlig press fra omgivelsene. Tegn på dette kan være utstrakt kontroll av klesbruk og oppførsel, manglende deltakelse i bursdager, leirskole, svømmeundervisning eller liknende. Barn og foreldre må få kunnskap om hvilke

rettigheter barnet har. Vi ber dere gjøre dere kjent med det offentlige tjenestetilbudet og videreformidle denne informasjonen til unge som kan være utsatt for negativ sosial kontroll.

Det finnes minoritetsrådgivere ved ungdoms- og videregående skoler i syv fylker. Minoritetsrådgiverne har særlig kompetanse på tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll. Elever og ansatte i skolen kan ta kontakt med dem.

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er et nasjonalt tverretattlig fagteam som gir råd og veiledning til førstelinjetjenesten i konkrete saker som omhandler tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller andre former for æresrelatert vold. Kompetanseteamet kan blant annet gi råd om hvordan kartlegge situasjonen til den unge, vurdering av risiko og råd om praktisk håndtering av saken.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har utformet [veileder for barnevernstjenesten om tvangsekteskap og æresrelatert vold](#). Veilederen er under revisjon.

Tvangsekteskap og æresrelatert vold kan true menneskers liv eller helse. Meldeplikten og avvergingsplikten kan dermed slå inn. Hvis barnet er under 18 år må barnevernet kontaktes. Hvis personen er over 18 år må politiet kontaktes på telefonnummer 02800, eller på nødnummer 112.

Unge som står i fare for å bli etterlatt i utlandet

Barnevernet skal bidra til at barn får trygge oppvekstvilkår. De som er bekymret for at et barn kan bli tatt med til utlandet og utsatt for tvang, vold eller negativ sosial kontroll kontakter barnevernstjenesten. Offentlige myndigheter og en rekke yrkesgrupper har plikt til å kontakte barnevernstjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. Barnevernstjenesten skal i slike situasjoner undersøke forholdet, og treffe nødvendige tiltak. På den måten kan barnevernstjenesten bidra til å forebygge og forhindre at barn etterlates i utlandet. Det er viktig at barnevernet snakker med barnet. Barn over 12 år må samtykke. Samarbeid mellom barnevern og andre relevante tjenester som skole- og helsemyndigheter, er viktig for å gi barn og unge best mulig hjelp i slike situasjoner.

Fra 1. juli 2016 ble barnevernloven endret slik at barnevernstjenesten har et visst ansvar også for barn som oppholder seg i utlandet. Endringene kom i forbindelse med norsk tiltredelse til Haagkonvensjonen 1996. Barnevernstjenesten skal gjennomgå bekymringsmeldinger og åpne undersøkelsessak for barn som anses for å ha vanlig bosted i Norge, selv om barnet oppholder seg i utlandet. Barnevernstjenesten har videre hjemmel til å fremme sak om vedtak om omsorgsovertakelse eller tvangsplassering på institusjon for barn med alvorlige atferdsvansker. Barnevernstjenesten har ikke hjemmel til å fatte akuttvedtak og har heller ikke plikt til å tilby hjelpetiltak når barn oppholder seg i utlandet. Selv om barnevernloven ikke gir barnevernstjenesten en plikt å tilby hjelpetil-

tak, er det ingenting i veien for at barnevernstjenesten yter hjelp til foreldre, dersom foreldrene samtykker. Det er ikke krav om lovhjemmel for å gi råd, veiledning eller annen bistand til foreldre for å få barnet hjem. Ofte kan det være nyttig at barnevernstjenesten tilbyr slik hjelp. Også andre hjelpetjenester kan bistå foreldre i en slik situasjon.

Når barn med bosted i Norge blir etterlatt i et land tilsluttet Haagkonvensjonen, kan norske myndigheter etablere et samarbeid med myndighetene der om oppfølging og beskyttelse av barnet. Konvensjonen åpner blant annet for at et norsk beskyttelsestiltak kan fullbyrdes i et annet konvensjonsland, noe som kan sikre retur av barnet til Norge.

Utenriktjenesten gir bistand til norske borgere i utlandet. I tillegg til at alle norske ambassader har egne utsendte som er ansvarlige for konsulære saker, har ambassadene i Amman, Ankara, Islamabad og Nairobi integreringsrådgivere som har spesialkompetanse om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og andre former for ulovlig tilbakeholdelse.

Utenriktjenestens bistand i utlandet foregår innenfor rammen av internasjonale regler om konsulær bistand. En mindreårig som er etterlatt i utlandet uten pass og penger vil i særlige tilfeller kunne få utstedt nytt pass hos en ambassade og vil kunne få økonomisk bistand til hjemreise etter søknad. Gjennom Kompetanseteamet kan hjelpetiltak i Norge koordineres før hjemkomst. Det er imidlertid viktig å være klar over at norske myndigheter og norsk regelverk har begrenset virkeområde i utlandet. Utenriktjenesten må forholde seg til vertslandets lover og regler. I praksis kan det i noen land være svært krevende å gi bistand til ungdom som er etterlatt i utlandet. Skole og hjelpeapparatet må i sin kommunikasjon med minoritetsungdom være tydelige på utfordringene ved å reise. Det er viktig at utsatt ungdom i Norge ikke gis falsk trygghet. Dette kan øke sjansen for at den unge tar risikoen med å reise.

Vi ber om at hver kommune, fylkeskommune og skole følger opp elever som blir borte. Utdanningsdirektoratet har utformet en egen [veileder for skoleeier og skoler](#).

Vi viser til vedlegget med aktuelle nettsteder og telefonnumre, og ønsker dere alle lykke til i arbeidet med å sikre den enkeltes rett til å bestemme over eget liv.

Med vennlig hilsen

Sylvi Listhaug
Innvandrings- og integreringsminister

Torbjørn Røe Isaksen
Kunnskapsminister

Solveig Horne
Barne- og likestillingsminister

VEDLEGG:

Aktuelle telefonnumre og kontaktinformasjon

- Politi: 02800 eller nødnummer 112
- Alarmtelefonen for barn og unge: 116 111
- Utenriksdepartementets operative senter (UDops): +47 23 95 00 00
- Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse: 47 80 90 50
- Røde Kors-telefonen om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse: 815 55 201
- Selvhjelp for innvandrere og flyktninger: 22 03 48 30 (22 11 40 04 ved kriser)

- Når barn og unge fryktes etterlatt i utlandet kan en av IMDis integreringsrådgivere ved følgende utenriksstasjoner kontaktes:

Amman – dekker stasjonene i Midtøsten og Nord-Afrika, inkludert Iran.

Ankara – dekker stasjonene i Europa og Russland (Tsjetsjenia).

Islamabad – dekker stasjonene fra Afghanistan og videre østover i Asia.

Nairobi – dekker landene i Afrika sør for Sahara.

- Kontaktinfo til de ulike ambassadene: <https://www.norway.no/>
- Barnevern: <http://barnevernvakten.no/kommune>
- Krisesenter: <http://www.psynett.no/liste-over-krisesentre-i-norge/>
- Ung.no <https://www.ung.no/tvangsekteskap>
- Røde Kors telefonen mot tvangsekteskap: <https://www.rodekors.no/om-rode-kors/lokalforeninger-og-distrikter/oslo/aktiviteter/kvinner/rode-kors-telefonen-for-tvangsekteskap-og-kjonnslemlestelse/>

Aktuelle nettsteder

- Informasjon om ulike hjelpetiltak:
https://www.bufdir.no/vold/Tvangsekteskap_og_aresrelatert_vold/
<https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/tvangsekteskap-og-kjonnslemlestelse/>
- Samlet oversikt over aktuelle brosjyrer og veiledere:
https://www.bufdir.no/vold/Tvangsekteskap_og_aresrelatert_vold/Kunnskap_og_ressurser/Brosjyrer_film_og_veiledere/
- Veiviseren om kjønnslemlestelse:
<https://www.nkvts.no/sites/Veiviser-KL/Pages/default.aspx>
- Informasjon om Haagkonvensjonen med en oversikt over hvilke land som er tilsluttet:
<https://www.bufdir.no/Haag96/>
- Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse